

BERAČI.

Vaclav Kosmak — Jožef Gruden.

Beko nedeljo sem prišel v romarski kraj Zarošice. Ravno je prihajala velika procesija. Spredaj so vihrala bandera, za njimi je spela mladina, potem godci, duhovniki in drugo ljudstvo. Godba je igrala in iz tisočerih ust se je razlegala glasna slava Mariji Devici. Stopil sem k mostu, vzela klobuk z glave, pa gledal trumo romarjev. Bili so zaprašeni in potni. Ženske so nesle pletene koše na hrbtu. Za mostom je sedelo sredi poti, ki je držala v cerkev, nekaj beračev. Da bi jih ne pohodili, so se morali romarji razdeliti na dve strani.

Takoj pri mostu je sedela nekaj čez trideset let stara žena in je kazala razgaljeno bolno nogo. Poleg sebe je imela dve bergli. Stezala je roke pa kričala: »O duša krščanska, spomni se ubogega Lazarja. Vsak vinar svete miloščine ti povrne naš Gospod Jezus Kristus (pri teh besedah je sklonila glavo), romar moj mili. Obvaruj vas Bog, dobri krščanski ljudje, in daj vam ljubo zdravje.«

Marsikatera ženica ji je dala krajcar.

»Oj, povrni ti Bog, zlata, radodarna roka. Bog vas sprimi v tem svetem romarskem kraju!«

Nekoliko naprej je vpil ogorel mlad človek. Stezal je z molekom ovite roke, oči pa je imel zaprte: »Usmilite se, dobra srca, mene ubogega, slepega berača, zakaj slepota je največja nesreča na svetu. Jaz nesrečni, slepi revež ne vidim solnca božjega — o moj Bog! — in večna tema je okoli mene. Povrni vam Bog stotisočkrat in obvaruj slepote vas in vaše otroke! O, pobožni romar, mamica dobra, usmilite se mene, slepega revčka. Jezus Nazarenski, usmili se me!«

Še nekoliko naprej je sedel majhen, upaden mož, ki se je držal pol na jok, pol na smeh in je mrdal kakor bi hotel govoriti. Levo roko je stezal po miloščini, z desno je pa pozvanjal z zvončkom.

»Poglej, ubogega mutca!« so si šepetale romarice, pa mu dajale miloščine.

Izprevod je šel v cerkev, zvonovi so utihnil, a v hramu božjem so zabučale orgle. Krenil sem v gostilnico, shranil tam daljnogled, pa odšel v cerkev. Stopivši iz gostilnice, sem videl, da berači že sede tik ceste v senci pod drevesom. Mestece je bilo kakor izumrlo, nikjer žive duše; vse je bilo v cerkvi, razen onih beračev in kramarjev poleg pokopališča.

Stopal sem tiho okoli hiše, da bi me berači ne zapazili. Ženska je štela drobiž, a slepec je privlekel izza raztrganega jopiča steklenico žganja, krepko nagnil, pa ponudil še ženi: »Na, pij! Si kaj dosti nabrala?«

Hroma žena je segla po steklenici, pila in pristavila: »Ni, da bi človek govoril! Trideset krajcarjev. Človek kriči in kriči, da se mu skoraj razklenejo čeljusti, pa za prazen nič. Čemu se neki potikajo po božjih potih, ko pa nočejo nič darovati? Še najboljše je tamle onemu (namignila je z glavo proti mutcu), ne črhne niti besedice, pa največ nabere.«

Slepec se je obrnil k mutcu: »I, saj res, nas eden vpije in vpije, da ohripi; vi pa si polnite mošnje brez vsake težave. Dajte nam vsaj nekaj od tega, kar ste nabrali, sicer vas izdam!«

Mutec se pa jezno namrdne: »Le me, a tudi jaz imam jezik, da povem, kdo ste vi, sleparji sleparski. Fej te bodi!«

»Kaj praviš, da smo sleparji?« razkačeno zavpije ženšče. V tem se slepec slučajno ozre in zapazi mene (imel je brez dvoma nekakšen »šajn«¹). Zgane se, stegne hitro roke in začne javkati: »Usmilite se mene, ubogega, slepega berača, dobri krščanski ljudje!«

Hroma tudi pomoli roke, pa začne: »O duša krščanska!«

Mutec pa jame zvoniti, migaje z ustnicami, jaz pa grem meninič, tebinič v hišo Gospodovo.

Po službi božji se vsujejo romarji iz cerkve in se razidejo po mestecu, nekaj v gostilnice, da se pokrepčajo, drugi pa med kramarje ob mostu.

Berači pa še bolj kriče. Videl sem mlade deklice, ki so jih gledale z neko grozo, starke pa so sklepane roke in jih pomilovale: »To so vam revčki nesrečni!«

Pri nas v Martinkovem je živela revna in zapuščena starka, nazivali smo jo Rezo. Še danes jo vidim, kakor bi stala pred menoj. Bila je vela, suha, bolehnja in je videla komaj dva koraka pred seboj. Nosila je dolga krila (pri nas smo rekli, da se nosi po gosposko), toda ta krila so bila že zbledela, oguljena. Stanovala je v majhni, temačni izbi v občinski hiši. Ali še to sobico je morala deliti s starim beračem, ki je večkrat prihajal domov pijan in ni imel nobenih ozirov do nje. Kmetiškega dela ni ne znala, ne zmogla; beračiti jo je bilo pa sram. Pletla je ljudem nogavice (šivati ni več videla). Živila se je s tem, kar so ji ljudje dali za to. Iz ubožnega zaklada je dobivala kakšen groš in za to si je kupovala kavo. Toda kakšna je bila tista kava! Pa sem vendar često slišal od žên, ki so hodile k nam: »Kaj boš, Reza je slakosneda! Samo kavo bi pila, a da bi človeka za kaj prosila — in kdo bi ji rad ne dal: Bog ne daj — rada bi veljala za gospo!«

Jaz vsega tega tedaj še nisem umel, pa vendar se je to meni vedno zdelo grdo. Moja mati so se za Rezo vselej potegnili.

Bilo je nekoč jeseni. Na našem vrtu je bilo že skoraj vse drevje golo, le na hruški so še rumeneli listi. Prišel sem iz cerkve domov. Mati so me poklicali v kuhinjo in mi tam vteknili v žep dva zavitka s kavo in sladkorjem, v ruti pa zavito potico (gotovo so si jo bili sami pritrkali od ust), pa so mi zašepetali: »Ná, pa nesí brž Rezi. Reci, da ji to pošiljam za praznike — pa ne povej nikomur nič, da veš!«

»Že vem!« In kot bi bil trenil, sem bil tam. Kar zdirjal sem k Rezi. Sedela je pri majhnem oknu, pa nogavico je pletla. V sobici je bilo temačno, mrzlo in vlažno.

¹ je nekoliko videl.

»Hvaljen bodi Jezus Kristus!« sem jo pozdravil.

»Na vekomaj, amen. Kdo pa si ti?«

»Tukaj vam pošiljajo mati nekaj za praznike,« sem dejal namesto odgovora in stopil bliže k njej. Poznala me je po glasu. »A, ti si, ljubček moj. Bog te sprimi!«

Vzela je zavitka in ruto, jo razvozljala, in ko je videla, kaj sem ji prinesel, je od veselja zajokala. Solze so ji tekle po bledem, nagubanem licu. Še izpregovoriti ni mogla. Prijela me je za glavo in me poljubila na čelo. Ta poljub me še danes greje v duši. Naglo sem vzel ruto, pa stekel. Vpila je starka nekaj za menojo, pa ne vem, kaj; nisem se vrnil.

Takrat nisem nikomur zinil besedice o tem; no, zdaj pa že lahko povem: Mati moja so že odšli z Rezo vred v večnost. Tam dajeta skupaj o sebi odgovor. Meni je pa ostal na vse to samo spomin, sladak kakor prijeten sen, nežen kakor narodna pesem in neugasljiv kakor zvezda na nebu.

* * *

Ne morem trditi, da so vsi javni berači taki, kakršni so bili oni v Zarošicah, toda prav dosti jih je pa takih. Tajni berači so pa vsi taki, kakršna je bila Reza. Prijateljček dragi, komu boš dal odsihmal miloščino?

DEKLAMOVANKE.

9. Zvesti bojni drug.

Nad zemljo priplaval večerni je mrak, »Moj bojni tovariš, — ah, ti si prišel, pod borom obležal je ranjen vojak. da v urah trpljenja ne bom osamel?«

Globoka ga rana na prsih skeli, Ti ljubi prijatelj, daj skloni glavo, zdrobljena je roka, obliva ga kri. pred roparjem-vranom me varuj zvestó!«

Pa črni gavrani lete čez nebo, Na zemlji polnočna tišina leži, na ranjenca gleda njih srepa oko. vojaku je slabše, ga rana skeli.

Vojak, prej junak, se zdaj vrana boji, »Ah, ni ga človeka, da sem bi prispel, pomoči mu iščejo trudne oči. mi rano obvezal, v zavetje me del!«

»Gavran mi na prsi krvave bo sel, Kot željo bi ūmel, konj zarezgetá in kljuvati rano bo moja začel!« — v temo se ozira, če slišijo ga.

Iz črne teme se topot oglasi, Ni prej se pomiril, da čuli so ga, pri bolnem junaku konjič obstoji. da straža je nočna do njega prišla.

Junaka previdno čez polje neso,
za tihim sprevedom konjič gre zvesto.

P. Z.

